

5. Důchody a sociální služby

Důchodci, důchody

Z dlouhodobého pohledu počet příjemců starobních důchodů vlivem stárnutí populace neustále narůstá, zároveň se zvyšuje i podíl příjemců předčasných starobních důchodů. Na druhé straně se v rámci důchodových reforem posouvá hranice odchodu do důchodu do vyššího věku, což je mj. umožněno rostoucí nadějí dožití obyvatelstva. Podle údajů České správy sociálního zabezpečení pobíralo v prosinci roku 2014 v Pardubickém kraji **starobní důchod bez souběhu** s vdovským nebo vdoveckým důchodem celkem 87,6 tis. osob, což představuje 60 % z celkového počtu příjemců některého z důchodu dle zákona č. 155/1995 Sb.⁴, o důchodovém pojištění. Ve srovnání s rokem 2010⁵ byl počet příjemců starobních důchodů bez souběhu v kraji o 6,4 % (tj. o 5,3 tis. osob) vyšší, oproti roku 2013 došlo k nárůstu o 1,3 % (přibližně o tisíc osob). Na celorepublikové úrovni počet příjemců starobních důchodů bez souběhu přitom rostl pomaleji - o 5,9 % oproti roku 2010, resp. o 0,9 % ve srovnání s rokem 2013.

Tab. 5.1 Příjemci starobních důchodů podle pohlaví v Pardubickém kraji v letech 2010 až 2014 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

	Muži					Ženy				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Příjemci pobírající starobní důchod (bez souběhu)	37 721	40 015	39 991	40 213	40 999	44 552	46 784	46 412	46 253	46 565
z toho předčasný důchod	10 269	12 413	12 816	13 289	13 999	12 628	14 683	15 084	15 449	15 938
Podíl počtu příjemců předčasných starobních důchodů (bez souběhu) (%)	27,2	31,0	32,0	33,0	34,1	28,3	31,4	32,5	33,4	34,2
Příjemci pobírající starobní důchod v souběhu s vdovským (vdoveckým)	4 444	4 535	4 631	4 690	4 659	26 495	26 540	26 426	26 220	26 268
z toho předčasný důchod	556	639	721	781	854	2 129	2 375	2 611	2 887	3 176
Podíl počtu příjemců předč. starob. důchodů v souběhu s vdovským (vdoveckým) (%)	12,5	14,1	15,6	16,7	18,3	8,0	8,9	9,9	11,0	12,1

Mezi příjemci starobních důchodů dlouhodobě **převažují ženy** – v roce 2014 v Pardubickém kraji tvořily 53,2 % všech příjemců při celorepublikovém podílu 53,6 %. Tento fakt souvisí nejen s nižší věkovou hranicí žen pro odchod do důchodu, ale také s tím, že se dožívají v průměru vyššího věku než muži (podrobněji viz první kapitola této publikace). Rychleji rostoucí naděje dožití mužů oproti ženám v posledních letech vč. častějšího odchodu do předčasného důchodu mužů se odráží i v mírně rostoucím podílu mužů mezi příjemci starobních důchodů (v kraji od roku 2010 o 1 procentní bod na 46,8 %). **Průměrný věk** příjemců starobních důchodů (bez souběhu) činil v prosinci roku 2014 v kraji 69,3 roku, přičemž průměrný věk mužů dosáhl 70,3 roku a žen 68,0 roku.

Tab. 5.2 Příjemci starobních důchodů podle pohlaví v letech 2010 až 2014 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

počet osob

	Muži					Ženy				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Pardubický kraj	37 721	40 015	39 991	40 213	40 999	44 552	46 784	46 412	46 253	46 565
v tom okres:										
Chrudim	7 678	8 238	8 199	8 240	8 404	8 691	9 224	9 164	9 153	9 234
Pardubice	12 337	12 976	12 932	13 021	13 150	15 135	15 897	15 763	15 678	15 691
Svitavy	7 547	8 020	8 034	8 047	8 304	8 856	9 179	9 134	9 073	9 147
Ústí nad Orlicí	10 159	10 781	10 826	10 905	11 141	11 870	12 484	12 351	12 349	12 493
Pardubický kraj	4 444	4 535	4 631	4 690	4 659	26 495	26 540	26 426	26 220	26 268
v tom okres:										
Chrudim	901	914	924	932	915	5 780	5 729	5 688	5 589	5 642
Pardubice	1 462	1 499	1 511	1 534	1 548	8 475	8 503	8 469	8 392	8 428
Svitavy	904	919	959	976	953	5 444	5 464	5 440	5 444	5 449
Ústí nad Orlicí	1 177	1 203	1 237	1 248	1 243	6 796	6 844	6 829	6 795	6 749

⁴ Zákon se věnuje starobním, invalidním, vdovským, vdoveckým a sirotčím důchodům. Vdovský (vdovecký) důchod je vyplácen po dobu jednoho roku od smrti partnera; po uplynutí této doby má pozůstalý nárok jeho výplatu při splnění podmínek daných zákonem (např. péče o nezaopatřené či postižené dítě, péče o rodiče závislé na pomoci jiné osoby, invalidita III. stupně, dosažení určitého věku).

⁵ Srovnání dat s předchozími roky je možné s vědomím metodické změny v zařazení invalidních důchodců po 65 letech věku mezi starobní důchodce, která nastala od roku 2010.

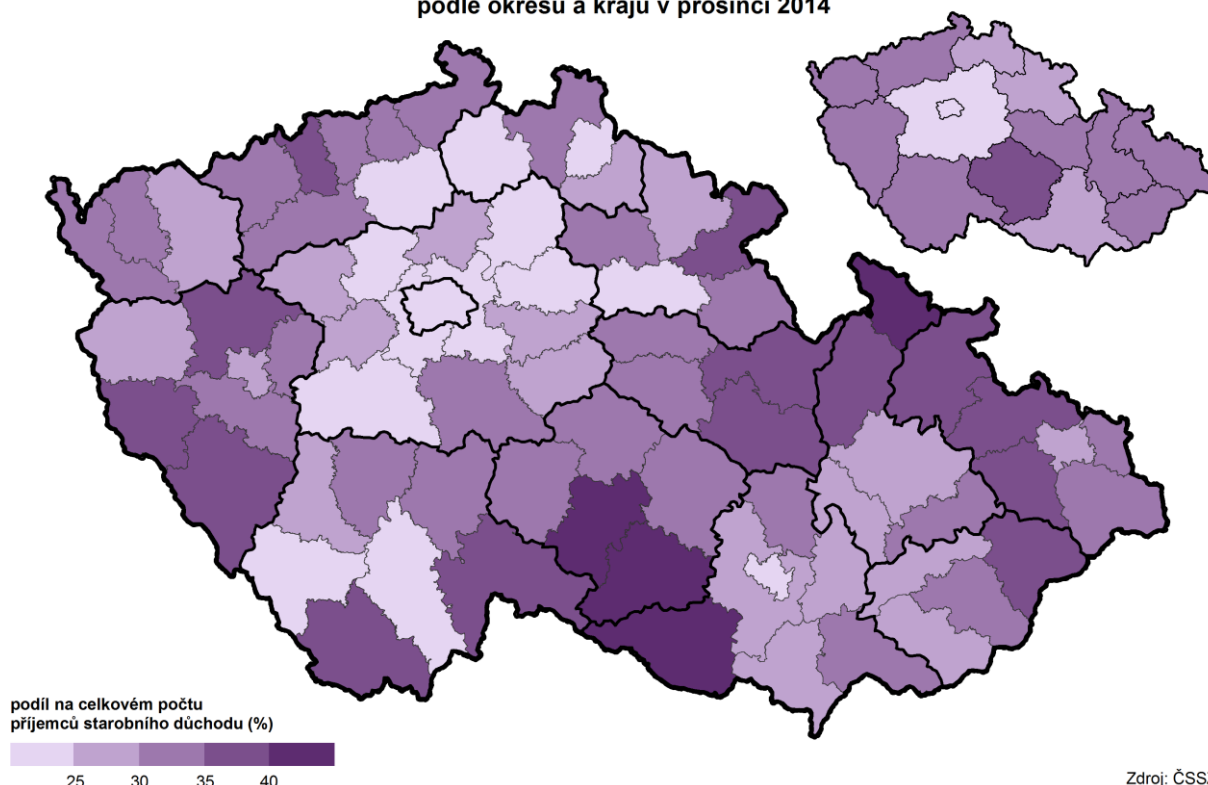

Při hodnocení vývoje a struktury počtu příjemců starobních důchodů je třeba vzít v úvahu i méně početnou skupinu osob pobírajících **souběžně starobní a vdovský či vdovecký důchod**. Důchod v souběhu pobíralo v kraji v prosinci roku 2014 celkem 30,9 tis. osob (přibližně stejný počet jako v roce 2010), z toho bylo 84,9 % žen (o 0,7 procentního bodu méně než v roce 2010).

V čase lze sledovat trend neustálého růstu podílu osob, které odcházejí do **předčasného důchodu**⁶. Mezi osobami pobírajícími starobní důchod bez souběhu se tento podíl mezi roky 2010 až 2014 v kraji zvýšil o 6,4 procentních bodů na 34,2 % (při republikovém růstu o 5,2 p. b. na 28,5 %). Zastoupení příjemců předčasných starobních důchodů v kraji zároveň patří dlouhodobě k nejvyšším v mezikrajském srovnání (vyššího podílu dosahuje pouze Kraj Vysočina). Jestliže ve skupině osob pobírajících starobní důchod bez souběhu je podíl příjemců předčasných důchodů mezi muži a ženami přibližně vyrovnaný (jen s mírnou převahou mezi ženami), ve skupině příjemců starobních důchodů v souběhu zjišťujeme mnohem vyšší podíl příjemců předčasných důchodů mezi muži (viz Tab. 5.1).

Při **podrobnějším územním pohledu** (dle dostupných dat na úrovni **okresů**) nacházíme dlouhodobě nejvyšší počet starobních důchodců v okrese Pardubice (třetina krajského počtu v roce 2014). Tento region je nejen nejlidnatější v kraji, ale zároveň je zde i nejvyšší naděje dožití a nejvyšší zastoupení osob ve věku 65 a více let mezi okresy v kraji. Zastoupení žen mezi penzisty pobírajícími důchod bez souběhu je rovněž nejvyšší v okrese Pardubice (54,4 % v roce 2014, tj. 1,2 procentního bodu nad krajským průměrem). Nejméně starobních důchodců (přibližně pětina krajského počtu) pak žije v okrese Svitavy. Tento region se spolu s okresem Ústí nad Orlicí zároveň vyznačuje nejvyšším zastoupením příjemců předčasných starobních důchodů (37 % v roce 2014) – viz následující kartogram.

**Příjemci předčasných starobních důchodů (bez souběhu)
podle okresů a krajů v prosinci 2014**

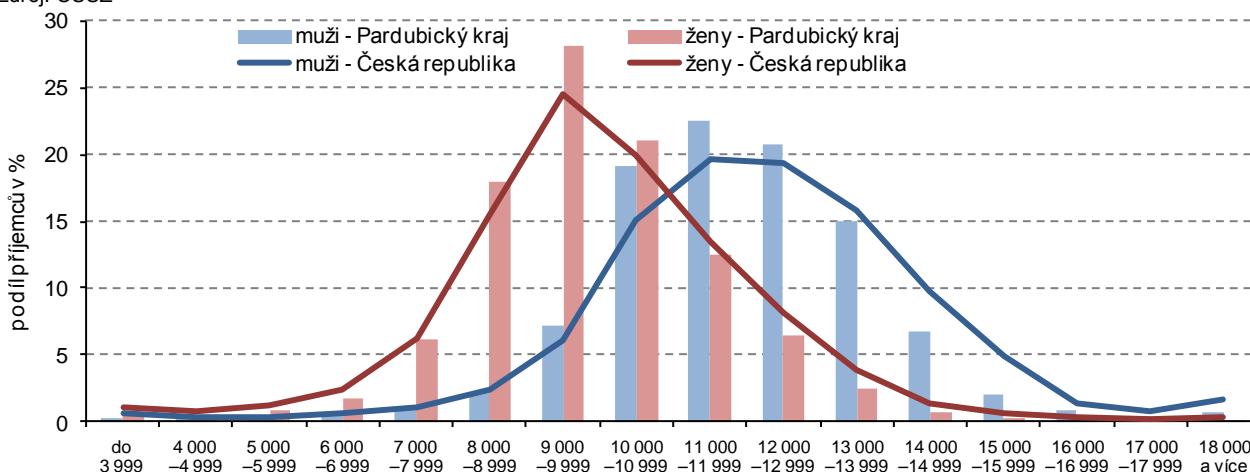
Ve struktuře všech příjemců starobních důchodů (bez souběhu) nacházíme nejvyšší zastoupení osob pobírajících důchod ve výši 10 až 11 tisíc (20,1 % v kraji v roce 2014, resp. 17,7 % v celé ČR). Nad republikovým průměrem je přitom v kraji podíl příjemců důchodů ve všech kategoriích od 8 do 12 tisíc Kč. Zřetelně rozdílná **struktura příjemců důchodů podle jeho výše** je patrná mezi muži a ženami. Zatímco ženy v kraji pobírají nejčastěji penzi ve výši 9 až 10 tis. Kč (28 %), resp. v širším spektru od 8 do 11 tis. Kč (celkem 67 %), mužům nejčastěji náleží důchod 11 až 12 tis. Kč (23 %), resp. 10 až 13 tis. Kč (62 %). Oproti republikové struktuře příjemců důchodů podle jeho výše zjišťujeme v kraji výraznější rozdíly u mužů; zatímco v kraji jsou mnohem více zastoupeni muži pobírající penzi ve výši 10 až 12 tis., v celé ČR pak mají oproti krajské struktuře výraznou převahu muži s penzí převyšující 13 tis. Kč. U žen nejsou rozdíly oproti republikové struktuře (zejména pokud jde o vyšší příjmová pásma) tak výrazné, největší rozdíl (a to převahu v kraji) nacházíme v kategorii penzistek pobírajících měsíční důchod 9 až 10 tis. Kč – viz následující graf).

⁶ Předčasným důchodem se rozumí přiznání starobního důchodu podle § 30 a § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Graf 5.1 Příjemci starobního důchodu (bez souběhu) podle jeho výše v Pardubickém kraji a ČR v prosinci 2014

Zdroj: ČSSZ

Podle propočtů MPSV se průměrný starobní důchod v ČR pohybuje na úrovni 42 % průměrné hrubé mzdy, resp. 55 % průměrné čisté mzdy (po odečtu daně z příjmu a pojistného na zdravotní a sociální pojištění). Zatímco na počátku 90. let minulého století převyšoval **poměr důchodů ke hrubé mzdě** hranici 50 %, minima dosáhl v roce 2008, a to 40 %. Poměr důchodu ke hrubé mzdě v ČR (tzv. hrubý náhradový poměr) je přibližně na průměru EU (resp. pod průměrem OECD), přičemž podle dostupných údajů za rok 2012 se v ČR vydalo na důchody (vč. invalidních) 9,9 % HDP při 13% průměru za 28 zemí EU.

Tab. 5.3 Průměrná výše starobních důchodů podle pohlaví příjemců v Pardubickém kraji v letech 2010 až 2014 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení a vlastní výpočty ČSÚ (důchody v souběhu)

v Kč

	Muži					Ženy				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Průměrná měsíční výše starobních důchodů (bez souběhu)	10 919	11 377	11 622	11 818	11 930	9 054	9 440	9 631	9 803	9 896
z toho předčasných	10 086	10 571	10 762	10 925	11 027	8 258	8 649	8 806	8 955	9 046
Průměrná měsíční výše starobních důchodů v souběhu s vdovským (vdoveckým)	12 119	12 648	12 895	13 118	13 238	10 875	11 315	11 534	11 711	11 797
z toho předčasných	11 502	12 051	12 250	12 416	12 526	10 354	10 784	10 999	11 169	11 246

Průměrný starobní důchod bez souběhu v prosinci roku 2014 činil v kraji 10 848 Kč, což je o 939 Kč (o 9,5 %) více než v roce 2010 a zároveň o 108 Kč (o 1 %) více než v roce předchozím. Meziroční přírůstek průměrných důchodů se přitom v posledních letech zpomaluje. Průměrný důchod v kraji za republikovým důchodem zaostává o 227 Kč a v mezikrajském žebříčku se řadí na 10. místo. Na v průměru nižších starobních důchodech se značnou měrou podílí fakt, že kraj patří k regionům s nejnižší průměrnou mzdou v České republice.

Dlouhodobě přetrvává **disproporce průměrných důchodů mezi muži a ženami**, a to především vlivem rozdílné úrovně mezd mezi oběma pohlavími. Ženy v kraji pobíraly v roce 2014 starobní důchod (bez souběhu s vdovským) v průměru ve výši 9 896 Kč, což je přibližně o 2 tis. Kč méně oproti mužům. Rozdíl výše důchodu mezi muži a ženami se přitom v posledních letech postupně prohluboval. Průměrný důchod mužů v kraji (11 930 Kč v prosinci roku 2014) byl v mezikrajském srovnání třetí nejnižší za Krajem Vysočina a Olomouckým krajem, průměrný důchod žen se řadil přibližně doprostřed žebříčku krajů. Průměrný **předčasný důchod bez souběhu** dosahuje u mužů přibližně 92,4 % úrovně jejich celkového průměrného důchodu (rozdíl činí 902 Kč) a u žen 91,4 % (s rozdílem 850 Kč). V čase se tento rozdíl u obou pohlaví postupně zvyšuje.

Starobní důchod mužů v souběhu s vdoveckým důchodem činil po započtení vdoveckého důchodu v prosinci roku 2014 v kraji 13 238 Kč a byl o 1 308 Kč (tj. 11 %) vyšší než starobní důchod mužů bez souběhu. U žen je tento rozdíl zřetelně vyšší – důchod žen v souběhu s vdovským důchodem v kraji (11 797 Kč v prosinci 2014) převyšoval důchod bez souběhu o 1 901 Kč, tj. o 19 %. Rozdíl průměrných důchodů v souběhu a bez souběhu se u obou pohlaví v čase zvyšuje, avšak jen velmi pozvolna. Průměrný **předčasný důchod v souběhu** dosahuje u mužů přibližně 94,6 % úrovně jejich celkového souběžného důchodu (rozdíl činí 712 Kč) a u žen 95,3 % (s rozdílem 551 Kč).

Zřetelné **rozdíly** ve výši průměrného **starobního důchodu** jsou patrné **mezi okresy** Pardubického kraje. Dlouhodobě nejvyšší starobní důchody v kraji zjišťujeme s ohledem na nejpříznivější mzdové podmínky v okrese Pardubice. V roce 2014 zde činil průměrný starobní důchod bez souběhu 10 998 Kč a byl oproti krajskému průměru vyšší o 150 Kč. V průměru nejnižší důchody pak nacházíme v okrese Svitavy (okres s nejvyšší nezaměstnaností v kraji), a to 10 691 Kč v roce 2014 (o 157 Kč pod krajským průměrem a zároveň o 307 Kč méně než na Pardubicku).

Tab. 5.4 Průměrná měsíční výše starobních důchodů podle pohlaví příjemců podle okresů v letech 2010 až 2014 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení a vlastní výpočty ČSÚ (důchody v souběhu)

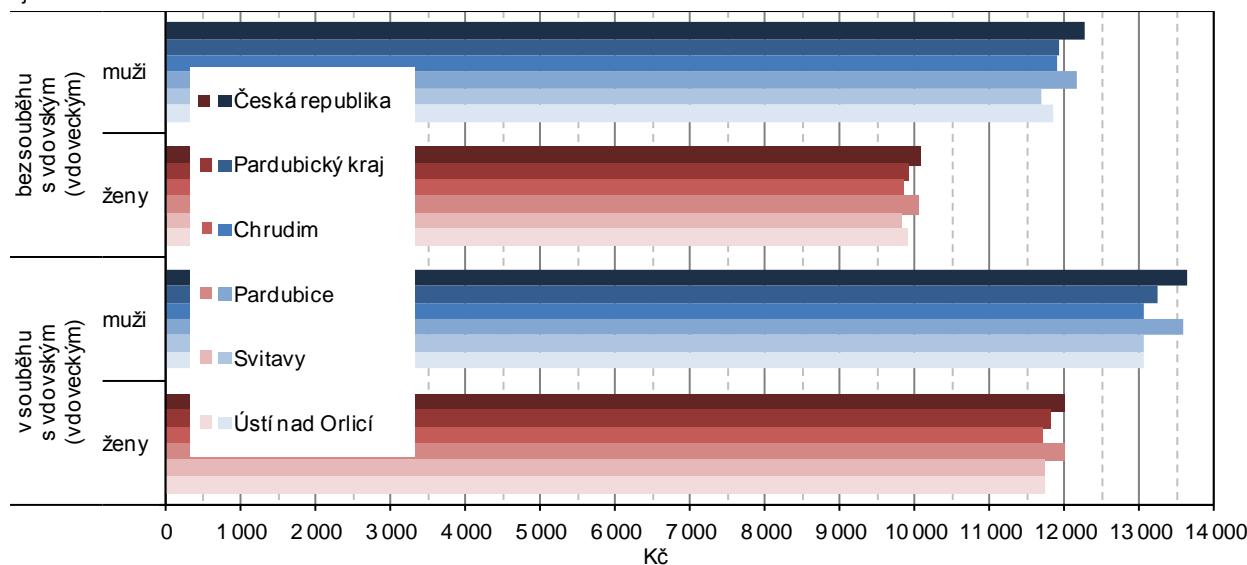
v Kč

	Muži					Ženy				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Pardubický kraj	bez souběhu s vdoveckým					bez souběhu s vdovským				
Pardubický kraj	10 919	11 377	11 622	11 818	11 930	9 054	9 440	9 631	9 803	9 896
v tom okres:										
Chrudim	10 891	11 336	11 587	11 787	11 902	9 016	9 395	9 581	9 746	9 833
Pardubice	11 156	11 610	11 853	12 050	12 157	9 177	9 565	9 759	9 933	10 028
Svitavy	10 692	11 142	11 373	11 572	11 693	8 954	9 327	9 517	9 689	9 782
Ústí nad Orlicí	10 822	11 301	11 556	11 745	11 858	8 998	9 398	9 590	9 763	9 862
Pardubický kraj	v souběhu s vdoveckým					v souběhu s vdovským				
Pardubický kraj	12 119	12 648	12 895	13 118	13 238	10 875	11 315	11 534	11 711	11 797
v tom okres:										
Chrudim	11 947	12 479	12 733	12 957	13 065	10 759	11 201	11 420	11 605	11 689
Pardubice	12 473	13 017	13 271	13 497	13 592	11 031	11 476	11 699	11 880	11 974
Svitavy	11 966	12 493	12 736	12 946	13 066	10 809	11 258	11 479	11 650	11 720
Ústí nad Orlicí	11 928	12 436	12 681	12 905	13 056	10 831	11 255	11 467	11 637	11 728

Relativně největší **rozdíl mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen** je typický pro **okresy** Chrudim a Pardubice – ženy v těchto regionech pobírají přibližně 82,5 % průměrného důchodu mužů při krajském podílu 83,0 %. Nejlépe placeni v rámci kraje jsou penzisté-muži v okrese Pardubice (12 157 Kč průměrného důchodu bez souběhu v prosinci roku 2014), nejhůře pak ženy na Svitavsku (9 782 Kč). Při srovnání výše důchodů podle pohlaví v roce 2014 napříč všemi 76 okresy České republiky (bez Prahy) se na nejhorší pozici (9. nejnižší) dostávají penze mužů v okrese Svitavy, nejlepší postavení na meziokresním žebříčku pak zaujímají důchody žen v okrese Pardubice (16. nejvyšší).

Graf 5.2 Průměrná výše starobních důchodů podle pohlaví v ČR, Pardubickém kraji a jeho okresech v prosinci 2014

Zdroj: ČSSZ

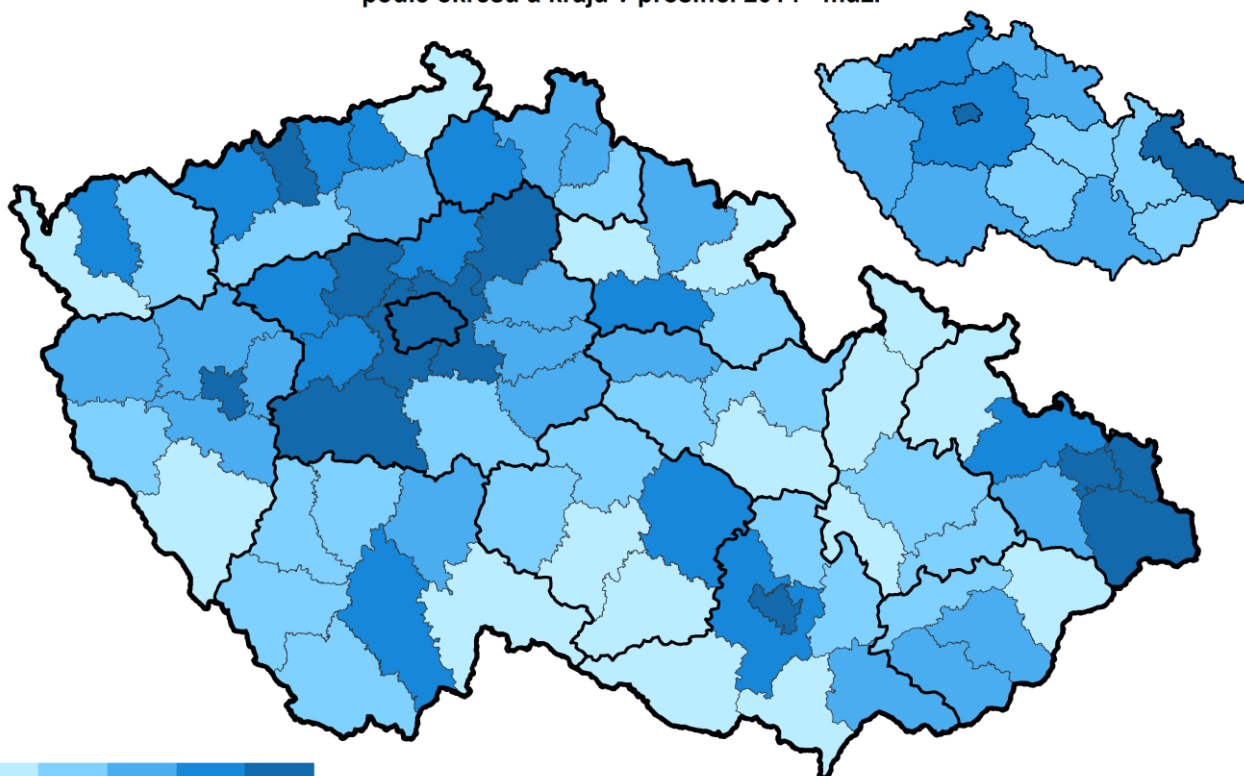

Jestliže starobní důchody mužů bez souběhu s vdoveckým důchodem jsou v rámci kraje dlouhodobě nejnižší v okrese Svitavy, **důchody mužů v souběhu** dosahují minima na Orlickoústecku (13 056 Kč v prosinci roku 2014, tj. o 182 Kč pod krajským průměrem). Starobní důchody žen v souběhu s vdovským důchodem jsou pak nejnižší v okrese Chrudim (11 689 Kč v prosinci 2014, tj. 108 Kč pod průměrem kraje). V tomto regionu zároveň u obou pohlaví nacházíme nejnižší rozdíl mezi důchody v souběhu a bez souběhu.

**Průměrná měsíční výše starobního důchodu (bez souběhu)
podle okresů a krajů v prosinci 2014 - muži**

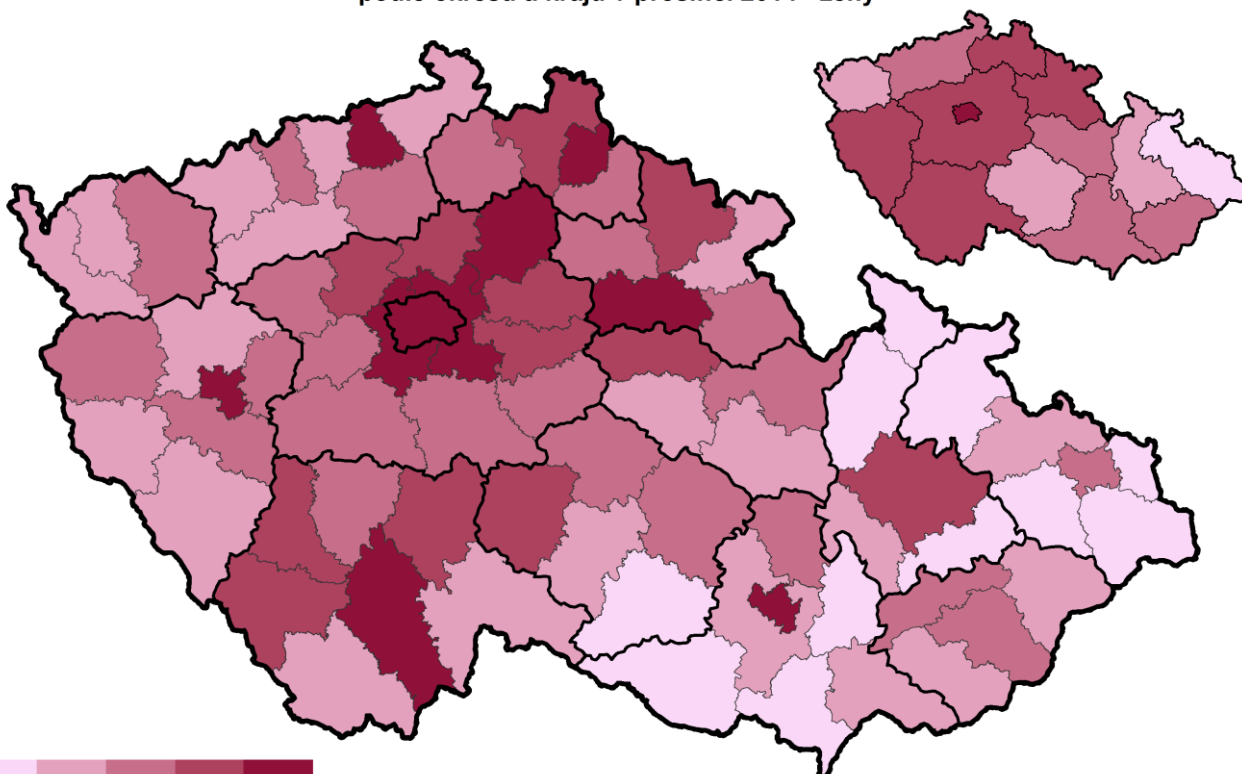
Kč

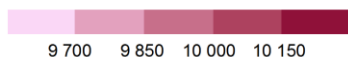
Zdroj: ČSSZ

Nejvyšší průměrné starobní důchody (bez souběhu) přesahující 12,7 tis. Kč pobírají penzisté-muži v okresech Karviná a Ostrava-město, v Praze a okresech Most, Frýdek-Místek a Kladno. Ženy v penzi jsou naopak nejlépe placeny (více než 10,4 tis. Kč) v Praze, okresech Praha-západ, Brno-město, Mladá Boleslav či Hradec Králové.

**Průměrná měsíční výše starobního důchodu (bez souběhu)
podle okresů a krajů v prosinci 2014 - ženy**

Kč

Zdroj: ČSSZ

Pobytové sociální služby

Součástí systému péče o seniory je nejen zdravotní péče, které byla bližší pozornost věnována v kapitole 4 této publikace, ale také využívání sociálních služeb, a to nejen terénních či ambulantních⁷, ale i pobytových. Bližší pozornost bude věnována **pobytovým sociálním službám** (zejména domovům pro seniory, domovům se zvláštním režimem či domům s pečovatelskou službou), jejichž rozvoj v souvislosti se stárnutím populace nabývá na významu. Hodnocení je třeba provádět s vědomím, že ne všechna pobytová zařízení sociální péče jsou určena výhradně seniorům.

Tab. 5.5 Vybraná zařízení sociální péče v Pardubickém kraji v letech 2008 až 2014¹⁾

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Domovy pro seniory							
počet zařízení	19	20	20	21	22	22	23
počet lůžek	2 051	2 052	2 054	2 183	2 195	2 169	2 122
lůžka na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let	26,4	25,7	25,2	25,8	25,0	24,0	22,8
Domovy se zvláštním režimem							
počet zařízení	5	5	5	5	6	8	10
počet lůžek	350	378	386	422	485	539	930
lůžka na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let	4,5	4,7	4,7	5,0	5,5	6,0	10,0

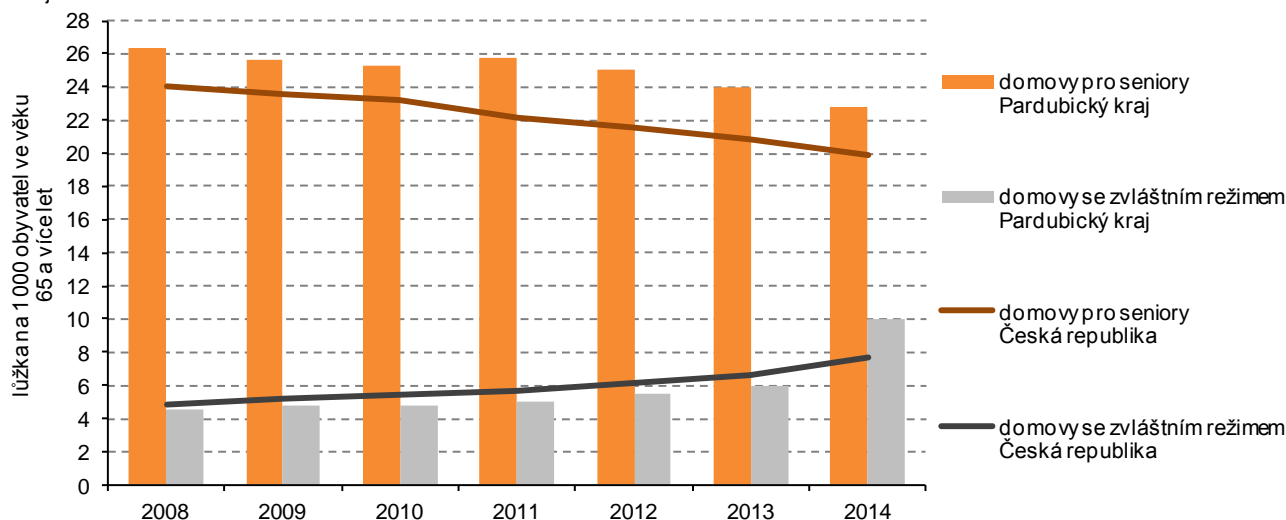
¹⁾ údaje jsou územně členěny podle detašovaných pracovišť a nemusejí tedy odpovídat údajům za kraje v jiných publikacích, které jsou zpracovány podle sídla právního subjektu; zařízení sociálních služeb i místa v nich jsou členěna podle druhu poskytované služby; v jednom zařízení může být poskytováno více druhů sociálních služeb

Podle údajů MPSV působilo v roce 2014 v kraji 23 domovů pro seniory⁸ se 2 122 lůžky, tj. o 4 domovy a 71 lůžek více oproti roku 2008 (výchozí rok, se kterým je možné provést srovnání při stejném metodickém pohledu). Zatímco počet domovů pro seniory v kraji postupně mírně roste, růst počtu lůžek se zastavil v roce 2012. Zároveň se ve skupině těchto zařízení projevuje postupný pokles počtu lůžek připadajících na tisíc obyvatel ve věku 65 a více let (od roku 2008 z 26,4 na 22,8 lůžek při republikovém průměru 19,9 lůžek).

Zřetelný nárůst počtu zařízení i lůžek (míst) lze však (zejména v posledních třech letech) sledovat v případě domovů se zvláštním režimem⁹ určených pro osoby s demencí. V roce 2014 tak bylo v kraji dle MPSV evidováno 10 těchto domovů s celkovým počtem 930 lůžek, přičemž počet lůžek v přepočtu na populaci 65letou a starší vzrostl od roku 2008 ze 4,5 na 10,0 a poprvé od roku 2008 překročil průměr ČR (ten v roce 2014 činil 7,6 lůžek). Dle Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV (<http://registr.mpsv.cz>) je však zřejmé, že většina domovů se zvláštním režimem v kraji poskytuje své služby i osobám mladším 65 let.

Graf 5.3 Lůžka ve vybraných typech zařízení sociální péče v Pardubickém kraji a ČR v letech 2008 až 2014

Zdroj: MPSV

⁷ Služby podporující setrvání seniora se sníženou soběstačností v jeho původním domově, např. denní stacionáře, centra denních služeb, osobní asistence, odlehčovací či pečovatelská služba.

⁸ Domov pro seniory je druh pobytové sociální služby určené seniorům, kteří potřebují trvalou pomoc druhé osoby. Zřizovatelem mohou být krajské úřady, obecní úřady, občanská sdružení, nestátní neziskové organizace, církve nebo soukromé firmy.

⁹ Domov se zvláštním režimem je druh pobytové sociální služby pro lidi nemocné stařeckou demencí, Alzheimerovou nemocí a ostatními typy demencí, kteří mají z důvodu těchto onemocnění sníženou soběstačnost a potřebují pravidelnou pomoc jiné osoby.

Na krajské i celorepublikové úrovni lze v domovech pro seniory sledovat postupný pokles počtu lůžek v přepočtu na obyvatelstvo ve věku 65 a více let doprovázený opačným trendem v případě domovů se zvláštním režimem. Tato skutečnost souvisí mj. s postupnou **transformací části kapacit domovů pro seniory na služby domovů se zvláštním režimem**. Vzhledem k rostoucímu počtu osob s demencí (zejména ve spojení s Alzheimerovou nemocí) lze tento vývoj očekávat i do budoucna. Postupně se také zvyšuje zastoupení soukromých firem mezi zřizovateli těchto zařízení.

Tab. 5.6 Vybraná zařízení sociální péče podle okresů v roce 2014

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

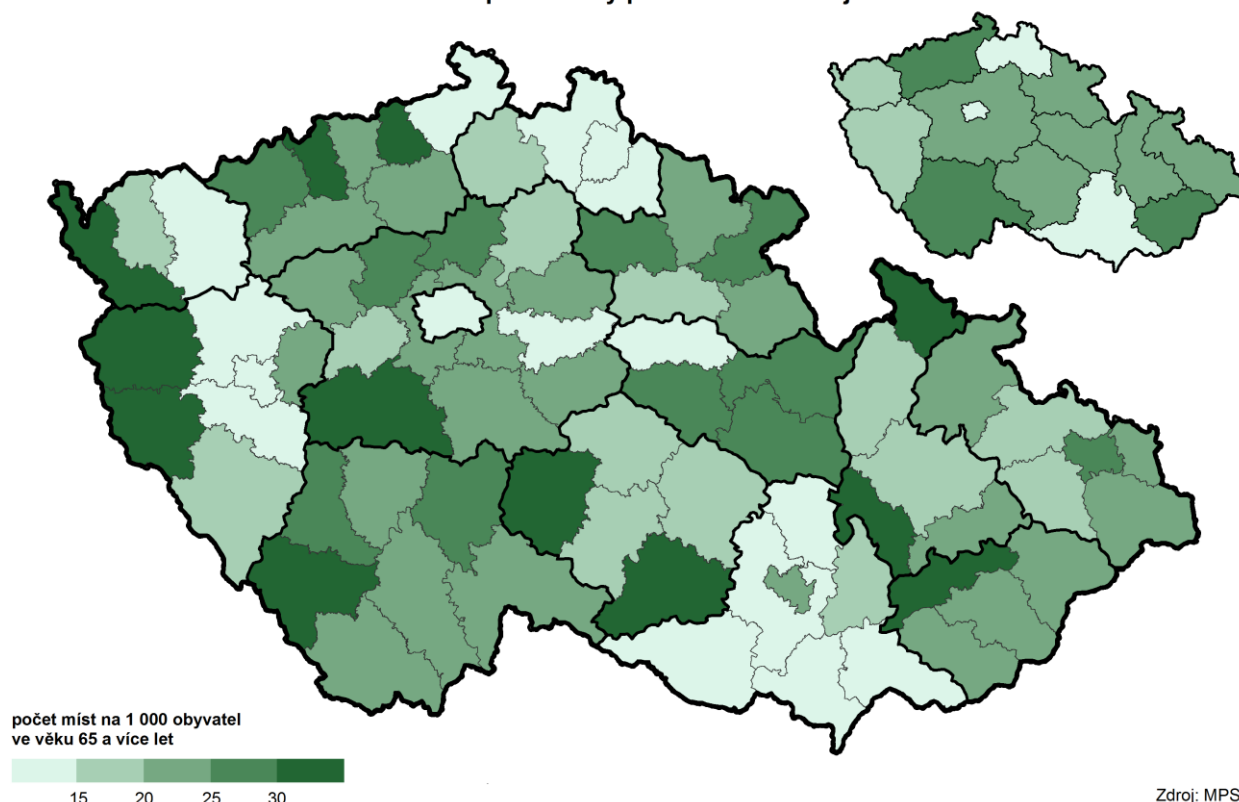
	Domovy pro seniory ¹⁾			Domovy se zvláštním režimem ¹⁾			Domy s pečovatelskou službou ²⁾		
	zařízení	lůžka	lůžka na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let	zařízení	lůžka	lůžka na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let	domy	byty	byty na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let
Pardubický kraj	23	2 122	22,8	10	930	10,0	86	2 423	29,8
v tom okres:									
Chrudim	6	529	28,0	4	380	20,1	23	465	27,9
Pardubice	3	340	10,9	3	467	15,0	23	795	28,7
Svitavy	6	536	28,9	2	33	1,8	12	422	26,5
Ústí nad Orlicí	8	717	29,2	1	50	2,0	28	741	35,2

¹⁾ údaje jsou územně členěny podle detašovaných pracovišť a nemusejí tedy odpovídat údajům za kraje v jiných publikacích, které jsou zpracovány podle sídla právního subjektu; zařízení sociálních služeb i místa v nich jsou členěna podle druhu poskytované služby; v jednom zařízení může být poskytováno více druhů sociálních služeb

²⁾ data za rok 2010

Podle posledních dostupných údajů za rok 2010 působilo v obcích kraje celkem 86 **domů s pečovatelskou službou**¹⁰ s celkovou kapacitou 2,4 tis. bytů, což v přepočtu na tisíc obyvatel pětadesátiletých a starších znamenalo téměř 30 bytů při republikovém průměru 24 bytů.

Místa v domovech pro seniory podle okresů a krajů v roce 2014

Při bližším **pohledu dovnitř kraje** zjišťujeme v roce 2014 nejvyšší absolutní počet lůžek i jejich počet na 1 000 osob ve věku 65 a více let v domovech pro seniory v okrese Ústí nad Orlicí, nejméně pak na Pardubicku. Z pohledu správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP) nacházíme nejvíce těchto zařízení (celkem 5) na Chrudimsku, přičemž nejvíce lůžek v přepočtu na tisíc osob pětadesátiletých a starších připadá na Králícku (92 lůžek). Početně nejvíce domovů se zvláštním režimem poskytuje své

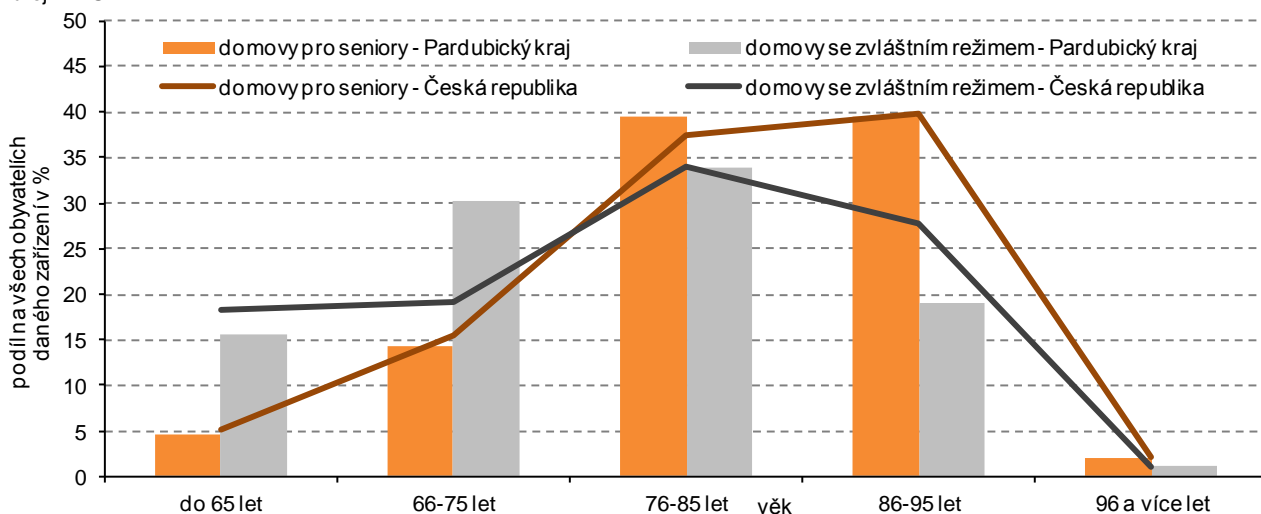
¹⁰ Dům s pečovatelskou službou není zařízením sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ale jedná se o zařízení s byty ve vlastnictví obce, o nichž také sama obec rozhoduje.

služby v okrese Chrudim, kde na tisíc seniorů připadá dvojnásobný počet lůžek v těchto zařízeních ve srovnání s krajským průměrem. Na úrovni SO ORP je počet lůžek v domovech se zvláštním režimem na tisíc seniorů nejvyšší na Holicku (40 lůžek), přičemž v osmi z celkového počtu 15 SO ORP kraje se tato zařízení nevyskytují. Nejvyšší počet domů s pečovatelskou službou působil v roce 2010 v okrese Ústí nad Orlicí, kde rovněž připadalo nejvíce bytů v těchto zařízeních na 1 000 seniorů.

Podle údajů MPSV o **věkové struktuře obyvatel domovů pro seniory** je zřejmé, že největší zastoupení v těchto zařízeních mají osoby ve věkové kategorii 86 až 95 let – v kraji ke konci roku 2014 celkem 39,6 % při republikovém podílu 39,8 %. Téměř stejným podílem (39,5 %, tj. třetí nejvyšší hodnota mezi kraji) je zde zastoupena i kategorie uživatelů ve věku 76 až 85 let. Ta spolu se skupinou osob ve věku 86 až 95 let v kraji v roce 2014 představovala téměř 80 % obyvatel domovů pro seniory (čtvrtá nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání), přitom hodnota republikového podílu činila 77 %. Zastoupení osob mladších 75 let i nejstarších osob v domovech pro seniory v kraji je pod republikovým průměrem.

Graf 5.4 Obyvatelé vybraných typů zařízení sociální péče podle věku v Pardubickém kraji k 31. 12. 2014

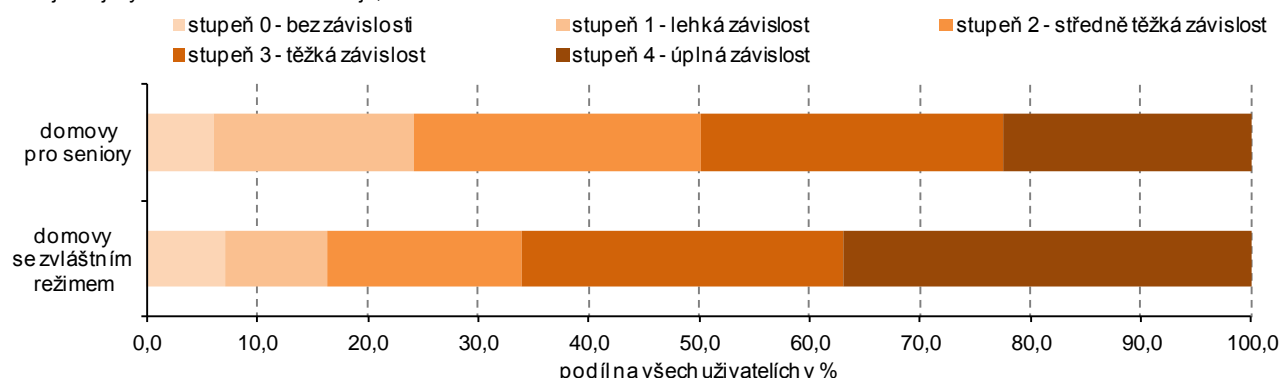
Zdroj: MPSV

Služby **domovů se zvláštním režimem** určených pro osoby s demencí využívají oproti domovům pro seniory častěji mladší osoby. Jestliže v domovech pro seniory v kraji byli v roce 2014 obyvatelé mladší 65 let zastoupeni necelými 5 %, v domovech se zvláštním režimem činil podíl této věkové kategorie 15,6 %. Rovněž skupina osob ve věku 66 až 75 let má v domovech se zvláštním režimem převahu – 30 % v kraji při 14% podílu v domovech pro seniory. Zastoupení osob ve věku 66 až 75 v domovech se zvláštním režimem v kraji je zároveň nejvyšší v mezikrajském srovnání. Nejvyšší podíl v domovech se zvláštním režimem v kraji i celé ČR mají osoby ve věku 76 až 85 let (ke konci roku 2014 přibližně jednou třetinou).

Graf 5.5 Uživatelé vybraných typů zařízení sociální péče podle stupně závislosti na pomoci jiné osoby v Pardubickém kraji v roce 2014

Zdroj: Krajský úřad Pardubického kraje, odbor sociálních věcí

Pozn.: zahrnuta jsou pouze zařízení, která jsou příjemci dotací z rozpočtu Pardubického kraje

Zřetelné rozdíly mezi domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem jsou patrné ve struktuře uživatelů podle stupně jejich **závislosti na pomoci jiné osoby**. Podklady pro toto hodnocení poskytl Krajský úřad Pardubického kraje, a to za ta zařízení, která jsou příjemci dotací z rozpočtu Pk (tvoří přibližně tři čtvrtiny všech zařízení daného typu v kraji). Není překvapující, že ve struktuře obyvatel domovů se zvláštním režimem nacházíme mnohem vyšší zastoupení osob s úplnou závislostí na pomoci jiné osoby. V roce 2014

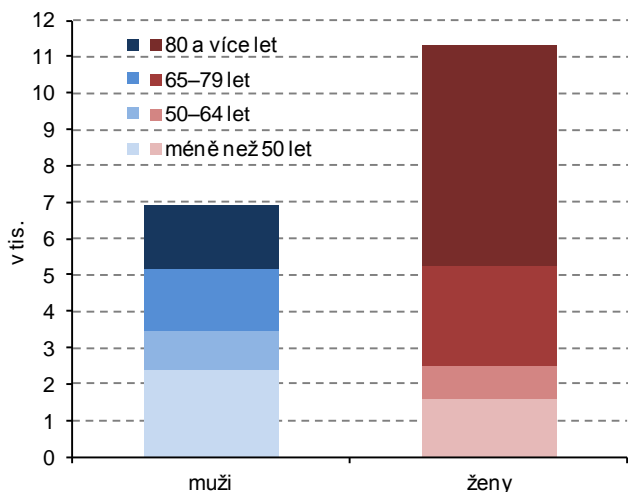

tvorily tyto osoby ve 4. stupni závislosti více než 36% podíl všech uživatelů domovů se zvláštním režimem v kraji, přitom v domovech pro seniory činil tento podíl přibližně 22 %. V domovech pro seniory naopak nacházíme oproti domovům se zvláštním režimem mnohem vyšší zastoupení osob s lehkou závislostí (18 % obyvatel domovů pro seniory při 9% podílu v domovech se zvláštním režimem) a středně těžkou závislostí (26 % v domovech pro seniory, resp. 18 % v domovech se zvláštním režimem).

Graf 5.6 Počet vyplacených příspěvků na péči podle pohlaví a věku v Pardubickém kraji v prosinci 2014

Zdroj: MPSV

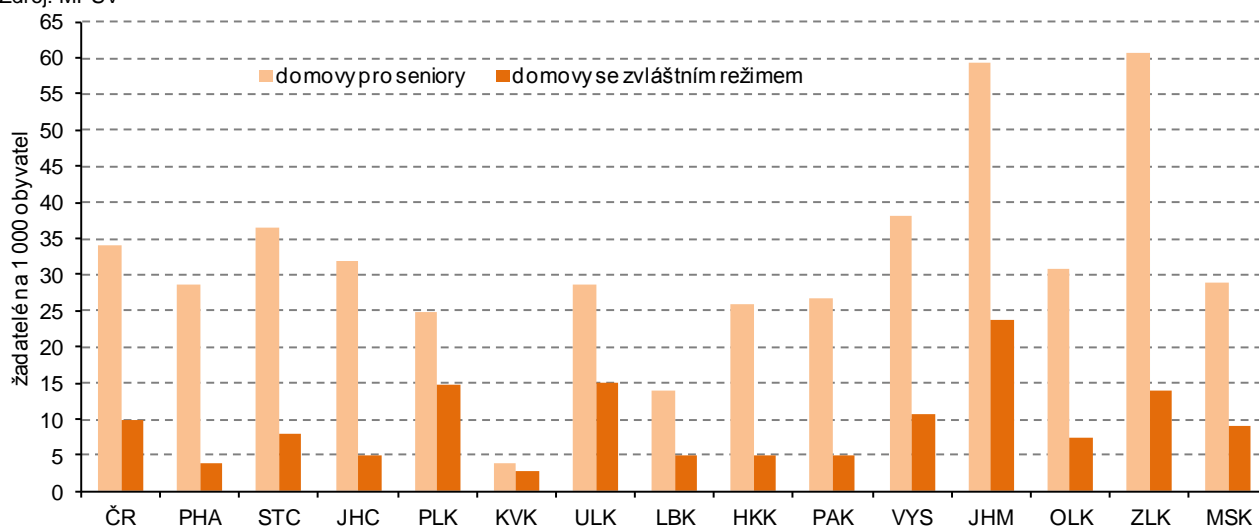

Kategorizace podle stupně závislosti na pomoci druhé osoby je určujícím kritériem pro stanovení výše **příspěvku na péči**¹¹, který je pro řadu seniorů významným prvkem sociální pomoci. Z celkového počtu 18,2 tis. vyplacených příspěvků na péči v kraji v prosinci roku 2014 připadalo 67 % na příspěvky pro osoby ve věku 65 a více let, přitom zastoupení příjemců mladších 50 let (příspěvek mohou pobírat i mladší 18 let) činilo 22 %. Ve struktuře příjemců příspěvku na péči mají výraznou převahu ženy, a to zejména ve vyšších věkových kategoriích. Ve věkové kategorii 65 až 79 let bylo v kraji vyplaceno ženám 62 % příspěvků, mezi 80letými a staršími pak dokonce 78 %. Jestliže mezi muži jsou příspěvky na péči nejčastěji vypláceny osobám mladším 50 let (35 % všech příspěvků vyplaceným mužům), u žen je nejpočetněji zastoupena skupina 80letých a starších (54 % všech příspěvků vyplacených ženám) – viz graf.

Ke konci roku 2014 evidovalo MPSV v kraji celkem 2 484 **neuspokojených žádostí** o sociální služby domovů pro seniory a 475 žádostí v domovech se zvláštním režimem. V domovech pro seniory počet neuspokojených žadatelů meziročně kolísá (maxima 2,9 tis. žádostí bylo dosaženo v roce 2012), v domovech se zvláštním režimem sledujeme stále narůstající počet odmítnutých žadatelů. V absolutním počtu neuspokojených žádostí v domovech pro seniory i se zvláštním režimem v roce 2014 se Pardubický kraj řadí na 12. příčku mezi kraji (před Liberecký a Karlovarský kraj), po přepočtu na 1 000 obyvatel pětadesátiletých a starších (s vědomím skutečnosti, že v zařízení mohou žít i mladší osoby) se kraj řadí na 10. místo v případě domovů pro seniory, resp. 9. místo u domovů se zvláštním režimem. Vzhledem k tomu, že řada zájemců o služby domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem podává žádost do více zařízení současně (často ve větším časovém předstihu z důvodu očekávané potřeby péče), nejsou údaje o počtech odmítnutých zájemců, resp. potřebné kapacitě služeb zcela relevantní.

Graf 5.7 Neuspokojení žadatelé o umístění ve vybraných typech zařízení sociální péče na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let podle krajů k 31. 12. 2014

Zdroj: MPSV

¹¹ Příspěvek na péči je určen osobám starším 1 roku, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona o sociálních službách. Z poskytnutého příspěvku tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může dle jejich rozhodnutí poskytovat osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov či speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu.

Pečovatelská služba

Pečovatelská služba je podle Zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, **terénní nebo ambulantní** služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb úkony vyjmenované zákonem¹². Dle dostupných údajů je možné hodnotit údaje za pečovatelskou službu v úhrnu bez ohledu na věk uživatele, lze však předpokládat, že tato služba je největší měrou poskytována právě seniorům.

Tab. 5.7 Pečovatelská služba v Pardubickém kraji v letech 2008 až 2014

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

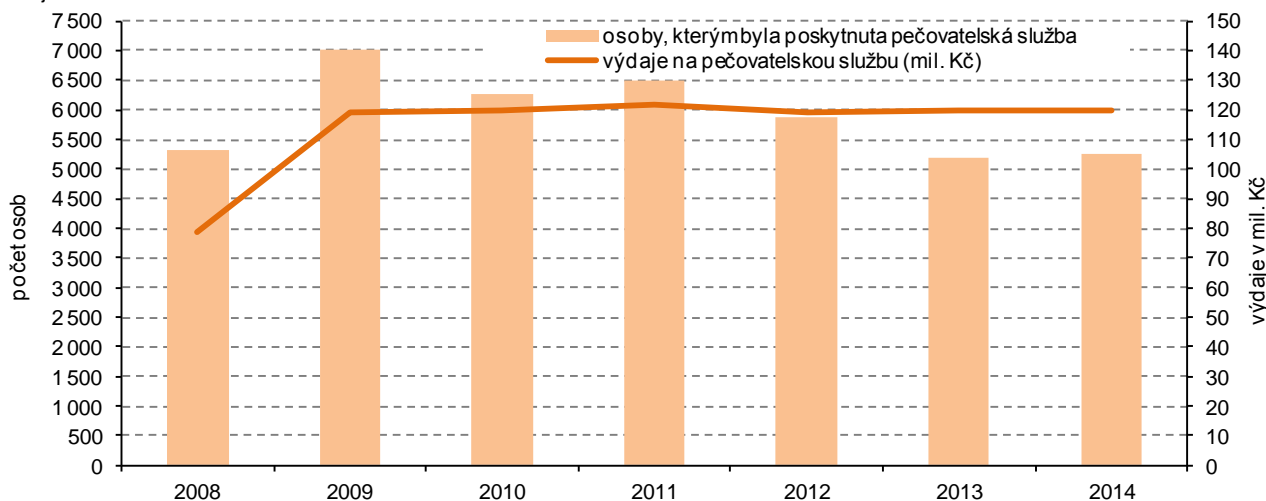
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Osoby, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba	5 330	7 012	6 270	6 494	5 886	5 194	5 247
na 1 000 obyvatel	10,3	13,6	12,1	12,6	11,4	10,1	10,2
Výdaje na pečovatelskou službu (tis. Kč)	78 982	119 226	119 903	121 436	118 934	119 563	119 937
na 1 000 obyvatel	153,3	230,9	231,8	235,2	230,3	231,7	232,3
na 1 uživatele pečovatelské služby	14,8	17,0	19,1	18,7	20,2	23,0	22,9

Pečovatelskou službu v roce 2014 v Pardubickém kraji využilo 5 247 osob, přičemž k této službě se vážaly výdaje ve výši 119 937 tis. Kč. **Absolutně** nejvyšší počet uživatelů pečovatelské služby i objem výdajů na tuto službu dosahuje Hlavní město Praha, Středočeský a Jihomoravský kraj, nejnižší pak Karlovarský kraj.

Po **přepočtu na 1 000 obyvatel** nacházíme nejvyšší počet uživatelů i objem výdajů v Plzeňském kraji (15,5 osoby, resp. 287 tis. Kč) a nejnižší v Ústeckém kraji (7,5 osoby, resp. 166 tis. Kč). Pardubický kraj se hodnotou 10,2 osob, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba v roce 2014 po přepočtu na 1 000 obyvatel, řadí na 10. místo v mezikrajském srovnání; republikový průměr přitom činil 10,4 osob. Objemem výdajů na 1 000 obyvatel (232 tis. Kč při republikovém průměru 219,9 tis. Kč v roce 2014) patří Pardubický kraj přibližně doprostřed mezikrajského žebříčku.

Graf 5.8 Pečovatelská služba v Pardubickém kraji v letech 2008 až 2014

Zdroj: MPSV

Zatímco počet osob, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba, po předchozím růstu po roce 2009 vykazoval v kraji spíše klesající tendenci, objem výdajů na tuto službu se od roku 2009 pohyboval na průměrné roční úrovni 119,8 mil. Kč. Objem výdajů na pečovatelskou službu v přepočtu na jednoho jejího uživatele v kraji tak v tomto období mírně rostl – ze 17 tis. Kč v roce 2009 na 23 tis. Kč v roce 2014 (při maximu 26 tis. Kč v Libereckém a minimu 17 tis. Kč ve Středočeském kraji). Mezi rokem 2014 a 2013 počet uživatelů pečovatelské služby v kraji vzrostl jen mírně (o 1 % při celorepublikovém poklesu o 0,5 %) a výdaje na tuto službu zde vzrostly o 0,3 % při republikovém tempu 6,2 %.

¹² Služba obsahuje tyto základní činnosti: pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

